

Аероплани над селом

Аероплани над селом,
Аероплани над селом
І павутинна тиха осінь.
Вже час сріблить землі чоло
Й моє каштанове волосся.

В просторах радість, теплота,
І в серці радість, теплота, —
Увесь я сонцем оповитий
Іду. Дорога золота
Біжить у степ, дощами змитий.

1939 р.

Бажання

Ти так хотіла сина,
Похожого на мене,
Щоб він, кохана Зіно,
Тобі казав би: нене...

І ссав тугі б він груди,
Що цілував їх тато.
Ой, скільки діти будять
Чуттів в серцях багато!..

Ти так його хотіла
І разом з тим боялась,
Голубко сизокрила,
Тому цього не сталося.

А то б він ріс, тривожив
І радував би матір,
Такий на мене схожий,
Моїм ім'ям назвятий.

Ходив би він до школи,
Співав би пісню волі,
Що воїн, я, Микола,
Складав у лісі, в полі.

Я в братській буду, Зіно,
Лежати поміж кленів...
Ти так хотіла сина,
Похожого на мене.

10.05.1942 р.
В Х-ському лісі

Берізка

Під дощем берізка біла
Край дороги на горбі
Ронить сльози голубі.

Я проїхав, оглянувся:
Залишилася сама
У журбі своїй – німа.

Та берізка, як дитинство,
Залишилась вдалині, –
Так привиділось мені.

Берізка зів'яла...

Берізка зів'яла,
красуня моя,
І листя, як пір'я,
летить по гаях.

Десь трактор у полі
і коні іржуть...
Йде осінь шляхами,
убрана в іржу.

Над нею аеро
і крик журавлів –
Прощально він лине
у даль по землі.

Тополі високі
тривожно шумлять,
В їх срібних обличчях
застиг переляк.

А вітер зриває
засохлі листи.
Дзвенять під дощами
дороги й мости.

Берізка рудава –
сльозини в очах –
Скидає додолу
пожовклу печаль.

Будують дім

На розі вулиці будують дім.
Зіп'ято в синь риштовання стрімкі.
Довкола шум, гармидер, праці дзвін,
Артілей праця – вир – розмай –
палкий.
Камінням, деревом – весь плац захряс.
Розвозять цеглу, землю грабарі.
Курить вапно.
Усюди дим.
Повітря ж,
Мов миш'яком протруєне, – горить!
Будують дім на десять поверхів.
Антени на дахах повисли.
Фарбує сонце схил
над містом.

1929 р.

Бути скоро тут ранній весні...

Бути скоро тут ранній весні,
Навіть сніг взявсь іржею, підчах.
Та і сонце теплом уже снить,
І у кожного радість в очах.

А з-за моря, із півдня вітри –
Знов стрічатиму гуси, лелеки...
Розіллється бадьорий їх крик
У простори безкраї, далекі.

Залунають веснянки гучні,
Зацвіте сміх луни поза гаєм...
Ще надворі трухлявіє сніг, –
Моя ж юність рум'яниться маєм!

Весна прийшла

Весна прийшла. І серце тане...
Стою в задумі край вікна.
В садах, квітками осіянна,
Пливе вечірня тишина.

Надворі хтось співає дзвінко
І між дерев, де синя мла,
Майнув берет, немов пушинка...
Вона прийшла. Вона прийшла!

07.04.1939 р.

Весняне

Борони, і коні,
і рілля довкола –
Сухостій над шляхом,
скрізь розливи нив...
Гей, люблю я весну!
Як сміється поле,
Як радіє обрій
променем ясним.

Шпарко вдарив вітер,
аж завив з розгону,
Лоскотом пройшовся
в мене по лиці.
Закудлачив думи
радісно-бадьорі,
Що сную ріллею
з поводом в руці.

...Голубінь безкрая,
в даль – лани широкі,
Журавлині крики
і дівчат пісні...

Ех, мабуть, так треба,
щоб горіли щоки,
Як горить гаряче
сонце в наші дні!

1928 р.

Вечір

Гей, упало сонечко в сизій млі,
Покотилось краснеє по землі.

Гей, упало сонечко у степах,
Зацвіло, прощаючись, на хлібах.

Ой, упало сонечко тихим сном,
Засинають ластівки над вікном.

Ви, наче сонечко...

З.Г.

Ви, наче сонечко, всіхнулись,
А цілий ранок Ви були
Така похмура, невесела...
І ось надії розцвіли,
Мов білі рожі в тихім лузі.
На серці радість і любов.
Ми знову друзі, знову друзі...
Любов, як сонце, гріє кров!

Я Вас люблю любов'ю брата,
Нехай щаслива буде хата,
Що Вас зростила. Тільки я
Усе ж хотів би нас з'єднати,
Щоб я був Ваш, а Ви – моя.

19.03.1942 р.

с. Липки

В лісі

Дорогій Зіні

Нас тільки сонце бачить.
Ми на полянці за сосною
Цією ранньою весною
З любові плачем.
Ми любимося, млієм,
Ніхто нас не тривожить.
Листатий день ворожить
Та вітер ледве віє.
Яка ж ця тиш гаряча,
Які чуття глибокі!
З беріз стікають соки, –
Як ми, з любові плачуть.

Лише гримлять кордони, –
Війна сідлає коні...

07.05.1942 р.
у Я-му лісі

В маю

В березняку в дзвінкім маю
Ти душу зранила мою.

Тоді співали солов'ї,
Була печаль в душі моїй.
Тоді цвіли луки, ліси, –
В душі посуха: ні роси.
Тоді всміхався вечір-пан,
Було у серці повно ран.

Чого ти душу обпекла?
До серця стежку як знайшла?

– Пройшла дорогою весни
Крізь спокій твій і ранні сни.
Тобі сподобалась в ті дні,
Хоч не подобавсь ти мені.
Тому в дзвінкім гаю, в маю
Я душу зранила твою.

15.05.1942 р.

До зброї!

Піднімайсь, народ! До зброї!
Враз позбудемось лихої
Долі рабської, тюрми!
Піднімайсь, народ, з п'ятьми!

Хто не любить з нас свободи?!
Чи де є такі народи
На великій всій землі,
Щоб не йшли до неї в млі?

Всі народи йдуть до волі,
Що в ясному видноколі
Промениться повсякчас
І ріднить, братає нас.

Не життя без неї люду.
Це вона серця нам будить,
Як весняне сонце ґрунт,
І надії знов ростуть.

Нам свобода, воля краю
Над усе дорожчі, знаю.
Ми їх любимо, як один,
Так, як матір любить син.

Вічно скніти, бути битим,
За свій труд чекать, просити
В німця ласки, похвальби?
Хай це чинять лиш раби!

Б'ють кати нас батогами,
Розправляються із нами...
Краще вмеремо у бою,
Ніж знеславим юнь свою!

До свободи! До свободи!
Уставайте, смілі, горді,
Із мечами у руках,
Ворогам усім на страх!

Піднімайсь, народе мій,
На побідний правий бій!

31.01.1942 р.

с. Липки

До зустрічі

Чи скоро стрінемося із вами,
Брати мої і друзі рідні?
Якими пройдете шляхами
Сюди, до нас, в оселі бідні?

Якими пройдете шляхами
До нас, на нашу Україну,
Щоб животворними літами
Відбудувати цю руїну?

Вам важко буде упізнати
Усе, що вчора процвітало
В багатих наших тихих хатах,
Де сонце правди вирувало.

Лиш рік минув, як ми zostались,
Один лиш рік фашисти в селах,
А скільки горя ми зазнали, –
Нещасна доля, невесела!

1942 р.

Дощик

Радісний дощик всю землю змочив.
Вийшли у поле брати-орачі.

Ріллями сонце погоду несе,
Ласку весняну до білих осель.

Квітне від щастя садок молодий, –
Гілка розпукла народить плоди.

Птиці співають в ясних небесах,

Співам їх вторимо, йдем у степах.

Радісний дощик всю землю змочив.
Вийшли на ниви гуртом орачі.

с. Липки

Другові

Знаєш: тоді на пероні
Потяг чекали ми, друже...
Сонце в вечірнім розгоні,
Хмари – мов прядива кружель...

Вітер здалека доносив
Вулиць, заводів відгомін...
Лист розпорошений... Осінь.
Рейки гадюкою в гони.

Ми тоді вперше розстались,
Ти посміхнувся востаннє...
Разом же, друже, зростали,
Разом робили в ливарні.

Й досі, мабуть, пам'ятаєш
Очі – крицеві вагранки.
Шкода минулого стане,
Йдучи просторами ранком...

Знаєш: той вечір злотавий
В спогадах й зараз ще, друже.
Ми тоді мужньо розстались.
Вітер ридав десь в яругах.

1929 р.

Жита

Жита красуються, землі вклоняються,
Єдвабом криють даль, переливаються.
Отак, як хвилі в синім морі,
Отак, як піски на просторі,
Вітрами зрушені, пересипаються, –

Ніколи їх краси не зрозуміть,
Якщо душею їх не полюбить!

1940 р.

Жнива

І півні знов співають,
І сонце під обід...
В просторах зажинають
Стрункий, пахучий хліб.
В піснях дзвенять сьогодні
Оновлені жнива...
Хмарки у синь-безодні,
Як висохла трава.
Хоча б тобі де вітер
Чи тінь якась лягла!
Спітнілу втому витер
Штурвальний із чола.
Достигле зерно пада,
Ляга в грузовику.

Корови на левадах
Пасуться в холодку,
Жують спокійно жуйку
В ясній воді бродка.
Хтось палить кухню-люльку
Далеко край ліска.
І дим у небі синім,
Немов ріка в імлі.
Пливуть мінливі тіні
Від диму по землі.

. . . . .

Ой, радісно співати
Про щастя наших літ...
Іде із поля мати
І кличе на обід.

1938 р.

Журавлики-журавлі

Журавлики-журавлі
Відірвались від землі,
Піднялись, полинули
Під хмарками синіми;
Проспівали в білій млі
Журавлики-журавлі.

Прокотилася луна
Їх пісень... І вже весна
В голубі простори йде,
Зацвітає щастям день.

3. Г.

Часом я тебе не розумію,
Що за настрої в тебе і чого.
Він такий, аж серце в мене мліє
З настроєм поганого твого.

Чи тому з тобою ми зійшлися,
Полюбилися кріпко, назавжди,
Щоб ламати те, чому клялися,
Що було сильнішим від біди.

Ми збирались жити, працювати,
Піднімати інших на бої,
Щоби не палили німці хати,
Щоб жили батьки твої, мої.

Щоб сади й хатини серцю рідні,
В лузі красувалися, цвіли,
Щоби не було в нас більше бідних,
Скривджених, а люди щоб були.

Зрозумій слова ти вірша цього,
Дружбу вічну – мужа і жони.
Ми з тобою ще сказати много
Маємо про скруту в дні війни.

Часто я тебе не розумію,
Мовби хтось з тобою щось зробив.
Будь проста, любити я зумію
Так, як ще нікого не любив.

20.05.1942 р.

Знову вишняки

Знову вишняки,
Лист увесь в цвіту.
Це ж колись я тут
Розквітав палкий.
Скільки ж бо горінь
В кучеряву юнь –
Це ж у цім гаю
Прошуміли дні.
Я пішов з села,
Десь гули гудки.
Дві міцні руки, –
Вірив в себе сам...
В гості завернув,
Вишні всі в цвіту...
Це ж колись я тут
Зустрічав весну.

1929 р.

Квітує жито

Квітує жито хвилями під сонцем,
Снується співом синя далина.
Орем на пар. Лоскоче радість серце...
Шумує буйно літо на ланах.

Робочий день. Буя життя вогнисте.
В селі росте, міцніє колектив...
А вітер хилить гриву колосисту,
Розливом лине шелест золотий.

1928 р.

Коли серце сумне

Ти мене сьогодні не поцілувала.
Вії опустивши сумно, відказала:
Коли серце сумне,

Не цілуй ти мене.

А мені ж хотілось так поцілуватись,
А мені ж хотілось ніжно приласкатись:
Коли серце сумне,
Так цілуй ти мене.

Ти була сьогодні не така, як вчора,
За ясным минулим в тебе повно горя:
Коли серце сумне,
Не цілуй ти мене.

Слухай мене ж, мила, годі сумувати,
Треба для звияги настрій піднімати.
Коли серце сумне,
Так цілуй ти мене!

19.05.1942 р.
С-ний ліс

Косовиця

Ранок росами частує,
Степ шумить, маніфестує.
І з усіх, усіх боків
Линуть лави колосків.

А ще ж ранком та поранні
Ходять нивоньки убрані,
Та й на зустріч косарів
Схід червоний зажарів.

Гей-но хмари ранковії
Уникають, рожевіють, –
То ж на славу косарям
Грає вранішня зоря.

Щойно сіли на машину –
Злидні в дурні ми пошили:
Колоски вітають піт,
Бризка сонечко привіт.

Гей, на крилах радо грає,

Гуркотить із край до краю
На мільйони гін-гінок
Понад горами купок.

1926 р.

Листочок

Останній листочок
Скрашав мій гайочок.

Весною він з гілки,
Як пісня сопілки,
Бринів, якщо вітер
Гойдався на вітах.

Улітку він тінню
Долав спеку синю.
Скидав зерно-роси
На трав'яні коси.

А в осінь спокволу,
Самотній, додолу
Із гілки зірвався,
На сонці зайнявся...

Ой, вийшла кохана
У гай спозарана,
Ступила з доріжки
І слід її ніжки
Лишивсь на листочку,
Кленовім листочку, –
Він в землю, привітний,
Угроз, непомітний.

То був не листочок,
А серця шматочок.

Матері друга

Я до тебе через цвинтар йшов,
Тільки не побачив, не знайшов...

На кутку жила ти, край села,
Крута стежка через гору йшла.

Крута стежка, як твоє життя, –
Більш нема до нього вороття.

Нахилилася шипшина в сніг
Аж на стежку, аж до моїх ніг.

Був колись у тебе син один...
Тільки де він нині, рідний син?

Проти німця воювать пішов.
Навістить тебе від нього йшов.

Твою хати запалили пси,
Щоб боялись люди їх усі.

А тебе за те, що син Іван
Був червоний славний партизан,

Положили в землю, в білий сніг.
Під кущем шипшини між доріг.

Біля двох доріг тих край села
Через цвинтар стежка пролягла.

*11.02.1942 р.
с. Липки*

Мене нема

Мене нема.
Поцілунком прикрила,
Мов цвітом, обсипала мила.

Мене нема.
Наді мною сосни сиві
І очі рідні в їхній зливі.

Мене нема.
Бо соловей співає,
Спокійно трелі розсипає.

Мене нема.
Бо тиша скрізь довкола,
Що бурі родить біля мола.

Мене нема.
Нема! Казати годі!
Я – буревій у дні свободи.

*10.05.1942 р.
у Х-ському лісі*

На Ірпені

А луг цвіте красиво як!..
Цвіте, переливається.
Тут доля кріпнула моя,
Отут вона й кінчається.
О, ні! Не скоро буде так,
Іще мені підводиться.
Як луг, шумлять мої літа, –
Життя не переводиться!

В повітрі птахів передзвін,
Усе на сонці вигріте.
Мені ж природа – сум один,
Не радує, чи вірите?
Бо де вже тую радість взять,
Як все про смерть нагадує, –
Оця природа, треба знать,
Чужинців тільки радує!

Немов смарагд, весняний ліс
На вітрові гойдається.
На Ірпені, де я ізріс,
Літа мої стрічаються.
Стрічаються в жорстокі дні,
У дні війни з німотою, –
Тому оці думки мені
Прийшли із неохотою.

*16.05.1942 р.
с. Липки - Ірпінь*

На розлуку

Дайте руку на розлуку,
Угамуйте серця муку.
Хоч на мить одну.
Може, більше нам не стрітись,
З ворогами їду битись,
Їду на війну.

Якщо станеться, весною
Не повернуся із бою,
Згадуйте мене, –
Може, це в могилі, в полі
Угамує серця болі,
Спокій поверне.

Упаде роса із клена
На могилі біля мене,
Буду думать я,
Що то Вашая сльозина,
Благородна, добра Зіно,
Любонько моя!

06.03.1942 р.
с. Липки

На цукроварні

На цукроварні ранок сонячно-бадьорий.
Далекий схил розкраяли гудки...
Спада роса. Туманна даль...
  До брами скоро
Прийшов останній гурт робітників.
Обличчя радісні –
  сьогодні вперше стануть
В осінню днину цю робити всі.
...Високий мур,
  розлогі верби понад ставом
Та ген димар загруз в крицеву синь.
Навколо гул...
  В завод приїхали підводи,
В пилюку сріблом

промінь просочивсь...
На площі звал...
В машинній – праці подих
Й кудлато плине дим у далечінь...

1930 р.

Нахиляє вітер віти...

Нахиляє вітер віти
В золотій імлі...
Як чудово жить на світі,
На моїй землі!

Сивий вітер, як в минулім,
І вихрить, і мчить,
Але в серці моїм чулім
Молодість кричить.

Над шляхами рясно висне
Лист зелений, цвіт...
Щастя днів вкладаю в пісню,
Шлю всім, як привіт.

Над степами гуси линуть
До дзвінких ставів.
Теплий ранок тіні кинув
В росяній траві.

Зажинають ген у полі
Золоті хліба...
Промениста у нас доля,
Радісна доба!

Трактористи заспівають,
З ними й я в юрбі...
Вітер віти нагинає
В далях голубих.

Німецька «культура»

Ми крутимо жорна, як люди первісні,
Щоденно я чую розмови зловісні:

Коли б його терло отак по кістках
За те, що примусив тримати в руках
Ці жорна голодні, ці жорна камінні.
Їх крутимо, скорбні, їх крутимо, гнівні.
Невже це культура, невже це прогрес?! –
Томися у поті, купайсь в ньому весь.
Мабуть, це культура, німецька культура.
Ой, хитра культура, для німців не дура.
– Лежить хліб в коморі – закрито млини,
Забрать його краще, – мудрують пани, –
Бо скільки то дядько намеле на жорнах –
Культура німецька, культура проворна!
Так «визволив» Гітлер вкраїнських синів
Від клопоту зайвого, бач, від млинів.
Ще вділить він поля, наріже на спині,
Щоб краще жилося йому в Україні.
Ще й «визволить» дума від всього і всіх,
Голодним – щоб сльози, а Гітлеру – сміх.
Він хоче з торбами по лісу, по полю
Пустити шукать нас жебрацькою долю.
Він хоче із рідної хати в степи
Нас вигнати, клятий, віднять їх собі.
Тож нумо до зброї, відкинемо жорна, –
Культура німецька, культура потворна!

07.03.1942 р.

с. Липки

Обнова

Пролітає сніг,
Падає до ніг,
Синіми сніжинками
На шляху цвіте.
Ще поміж стеблинками,
Тріпотить між гілками
Листя золоте.

Проліта сніжок
На поля й лісок,
До села дорогою
В гості йде сама,
Хвалиться обною

Срібною, шовковою
Радісна зима.

Ой ти, вітре Придніпров'я!..

Ой ти, вітре Придніпров'я,
Буйний вітре невгамовний,
Де сьогодні ти мандруєш,
Де сьогодні заночуєш?
Чом до нас не завітаєш,
Не розвієш спеки-втоми?

Ой ти, вітре Придніпров'я,
У яких ти плавнях нині
Колисаєш очерети?
У яких лугах ти, вітре,
З пастухами ніжно граєш
На калинових сопілках?
У яких гаях ти, вітре,
Сонне листя оживляєш
Поцілунками своїми?

Ой ти, вітре Придніпров'я,
Завітай до нас у гості,
Та із повівом бурунів,
Шумовиннями, громами,
Та розвій-но, та розвій-но
Цю нестерпну спеку-втому!

Ой, шумує тополя...

Ой, шумує тополя
Серед рідного поля.

Її вітер, високу,
Нагина одиноку.
Вона листям, ой леле,
Про життя невеселе
Шепче вітрові-брату.
Він по світу, крилатий,
Скрізь гасає, літає,
Всім про нас повідає.

То шумить не тополя –
Українська доля!

03.11.1941 р.
с. Липки

Опадає бузина...

Опадає бузина
Гронами додолу...
О, коли б прийшла весна
Та до мого дому.

А то довго її ждуть –
Ще вітри з снігами
Заморозять синю даль,
Мряка – холодами.

Не проїхать, не пройти
Через пух-замети;
Буде сонце золотить
Яблунь силуети.

Сміх веселих школярів
Серце всім зогріє.
У колгоспі на горі
Загуркоче трієр.

І у полі ні душі,
Тільки заєць вийде.
Він в морозній тишині
Скрізь стежок наслідить.

Але поки та зима
Прийде іздалека –
Над сільбудом угорі
Робить круг лелека.

Пісня бійця

Шелестить трава медова,
Вітер гладить коси...
Хто твій образ, чорноброва,

В серці з нас не носить.

Як копитом кінь буланий
Вдарить із розгону,
Стріну знов тебе, кохана,
В лавах ескадрону.

Я про тебе пісню, мила,
Буду скрізь співати,
Щоб мені завжди щастило
Ворога здолати.

Щоб хороброму солдату
Ні журби, ні смутку,
Буду в серці зберігати
Квітку-незабудку.

Похилилася грабина
Під вікном чубата...
Я проскочу, я пролину,
А ти вийди з хати.

Поговоримо з тобою
Про любов, про долю...
З ескадроном за горою
Їду в білім полі.

Дзвонить вітер підківками,
Хоче збить з дороги.
Красень місяць між зірками
Ніч бере на роги.

Поклялись

Ми з тобою різали малину
В лісі шумовитім навесні...
– Я тебе люблю, кохана Зіно,
Я тобою марю уві сні, –
Говорив слова ці під сосною,
Не слова, а серця почуття.
Ранньою весінньою порою
Від любові я не мав життя.
Ти дивилась, зором говорила:

Через мене теж нема життя
І обійми ніжні ти розкрила,
Впали ми з тобою в забуття...
Любимо, так любимо, кохаєм
В дні війни одне ми одного,
А що буде, ще того не знаєм,
Радості не ждемо від того.
Почуття любові найсильніше –
Смерті, щастя, болю чи жалю.
Та є почуття іще міцніше –
Волі у рідимому краю.
Бо не тільки ми, всі справжні люди
Віддають порив, любов і все
Їй, що до життя народи будить,
Їй, що кожен в серці з нас несе.
Так любімося в війні, п'яніймо,
Хай спочинком буде ця любов.
Із дороги тільки не звернімо,
Волю повернемо, волю знов!
Ми клялись німоту без упину
Нищити, вбивати в цій війні...

Так з тобою різали малину
В лісі шумовитім навесні.

07.05.1942 р.

У Ярил-цькому лісі

Похід

З розбитих шляхів
на привали нічні
Котився відгомін –
пісні голосні.
І тіло зажатє
в гарячих тисках,
Роз'їджений слід
підшов на пісках.
Здавалося, сонце,
і вітер, і ліс
Вдяглися у куряву
димозавіс.
Разюче ж повітря,

солоне, як піт,
Стискало легені,
мов діяв іприт.
Ішли батальйони,
бригади ішли
По вогкій, родючій
від праці землі.
Озброєний добре
був кожний боєць, –
Гвинтівка, лопата,
а то й топірець.
Збоку баклага
і ще протигаз,
Пояс широкий
скріпив патронташ.
Скатка шинельна
з плечей звиса,
Затягнутий тренчик,
мов чорна коса.
По формі зодягнутий
кожний боєць –
Шнурок до шнурочка,
кінець в ремінець.
Чота у чоту,
переднім услід.
І пісня із ними
іде у похід.
...Дорога далека,
походи тяжкі,
Тяглись батареї,
піхоти полки.
Лунали далеко
в просторах німих
І ковані кроки,
і кований сміх.
І кидав накази
юнак-командир:
"Нажати на ногу!
Зрівняти ряди!"
Зустрінуть полки ці
найближчими днями
Сили ворожі
страшними боями.

Багато із них
не вернеться назад,
Та буде країна
зростать, мов гроза.
Дорога далека,
походи тяжкі,
Тяглись батареї,
піхоти полки.
У кожному кроці
і в кожному нерві
Несли безбоязно
завзяття маневрів.

*1932 р.
м. Харків*

Радіо

Від майдану лунко гомін
припада до нив.
Всі прийшли відчуть сьогодні
радість творчих днів.
Між юрбу летять намистом
радіослова.
У селянським серці – місто
й заводська весна.
Дві антени в синь розкрити
простягли дроти,
А на них застряг із вітром
про життя мотив.

*1928 р.
с. Липки*

Радість

Я знаю, радість в тебе
У серці пломенить,
В очах травневе небо
І на душі блакить.

Дай руку, щоб стрічати
Веселий Першомай.

Життя щоб привітати, –
Дай руку мені, дай!

Пройдем в полках зразкових,
Земля щоб аж гула,
Щоб вулиця святкова
Знаменами цвіла.

Іде зі мною люба,
В очах її теплінь...
Спустило сонце чуба
До самої землі.

І вишні зацвітають...
Ой, дні! Ой, дні які!..
Над квітами злітають
І птиці, й літаки.

В полях весняний вітер
Дорідний хліб ростить...
– Як добре жить на світі,
Тебе любить!

Ранок

Крізь хмаринки хмурі
Сонце очі жмурить,
Рожевіє день.
Ранок за городом
Набирає воду,
В різьбленій веселці
Сонцю подає.

Впали теплі роси,
Змили ноги босі
Хлопця-пастуха.
І стрункі тополі
На просторім полі
Вишиті подолки
Злегка підняли.

Дві крилаті птиці,
Мабуть, то жар-птиці,

Стишились вгорі.
Й синяву над лугом
Крає срібним плугом
Хмарка золота.

Поміж чорнобривців
Мати із дійницею
З молочарні йде...
Сонечко зіходить,
Рученьки підводить,
Губи в молоці.

1940 р.

Рідний край

Земля парує,
Димок блакитний в небо йде.
Весна віщує
Життя прекрасне, молоде.
І день сміється
В безмежжі сонячних степів,
До серця ллється
Бадьорий жайворонка спів.
І пісня волі
Підводиться на повний зріст –
В широкім полі
Її співає тракторист.
В цвітінні гілки
Чи в тім, як кружать журавлі,
Натхнення стільки
І міць щасливої землі.
Серця зігріті
Єднає в праці творчий май...
Немає в світі
Від тебе кращого, мій край!

1941 р.

Світання

Поклавши голову на груди Степу,
Скорботна мати Ніч ще досипає

І наганяє тишею сонливість
На Місяця – свого синка ясного;
А він все бавиться; дивись! заплакав.
І зорі – сльози Місяця – із неба
На неї, матір Ніч, вогнем спадають!
Вона стурбовано встає, простує
Житами-росами, садами, лісом,
Бере його на руки, – звеселився! –
І пеленає хмарками, і ніжно
Несе за небосхил: свіжіє вітер,
Туман мережаний услід за нею
Понад пониззям іздійма.
Світає.

Сонце злотаву міць...

Сонце злотаву міць
Лле на порепану землю.
Жита топлону мідь
Вітер у даль каруселить.
Збіглися гони руді –
Хлібом озимим мережані.
Вийдуть селяни ж сюди:
З жатками, силами свіжими.
Синім загаром ліс.
В полі проміння розбризкане.
Вишні на сірому тлі
Сонцем вилискують.

1929 р.

Труд

У променисті теплі дні
Жита, як лози, в полі новім,
І сяють квіти чарівні, –
Весь луг у запаху медовім,
І сад – коханець трударів –
Ще кволі зав'язі скріпляє.
Бджола летить на цвіт лугів
Й перевантажена вертає
На пасіку, повзе в свій дім
Крізь збурений льоток-віконце

І квітів пилом золотим
Встилає слід на оболонці
Того ж льотка. Рясний бузок
Кладе цвітіння на штахети.
Чутно зворушливих пташок
Та солов'їв палкі дуети.
Кує зозуля у яру,
Шумують верби край купальні.
У надрах вод мінливу гру
Заводять коропи дзеркальні.
В степах, де толоки, щирця,
Берізки повно для худоби.
Сурмить сопілка, і серця
Ріднить вона. Всі хлібороби
Працюють в полі. У дворі
Ремонт машин. На дальні гони,
Від сходу сонця до зорі,
Із кузень линуть передзвони.

1941 р.

Україно!..

Україно, Україно!
Сяйво-золото степів.
Ми в твоїх лісах, долинах
Збройно стали на катів.

Йдуть жита повз ту хатину,
Де було так добре жить.
Синє небо. Хмари линуть.
І тополя шелестить...

Ми в кущах, пахучих травах;
Хтось там крадучись іде.
– Стій! – гукнули із застави:
Не пролізе гад ніде!

Полям, яром свіжий вітер,
Стиглий колос золотий...
З стягом, славою повитим,
Ми йдемо рішуче в бій.

Й вороги кругом конають –
Їм від смерті не втекти.
У твоїх просторах, краю,
Їм судилось полягти!

*Діюча армія
1941 р.*

Чайка

Прилетіла чаечка, –
Значить, вже весна.
Повна води ямочка,
Синь в воді ясна.

А як так, то маємо
Волю повернуть,
Коней осідлаємо –
І за нею в путь.

В путь, нову доріженьку,
На луги, лани...
З дня зробили ніченьку,
Нічка – для війни.

В лісі партизани ми,
Спим біля вогню, –
Шпаримо обрізами
Німців собачню.

Серед нас бажаная
Дівчина-сестра.
Веселить, братає нас,
Мов ясна зоря.

Сестро, срібна чайка ти,
Вісниця весни,
Лиш не вмієш плакати,
Як вона, в ці дні.

Ми поміж перелісків,
Скрізь скирти, сіна.
Чути чайок верески, –

Значить, вже весна.

26.03.1942 р.

с. Озера

Чи сміємо?..

Таке п'янке кохання!
Кохатися ж не смієм,
Любов в серцях лелієм
Від рання і до рання.
Чого в чуттях бунтуєм?
Іде війна навколо,
Але в душі не голо:
Любов – як сад, квітує.
Любов із боротьбою –
Подруги нерозлучні.
Ми мріємо, як учні,
Побратися з тобою,
Зійтись, як переможем,
Як ворога здолаєм,
Ми так цього бажаєм,
Що й розказать не можемо!

Таке п'янке кохання, –
Кохатися ж не смієм!
Хто любить в це світання,
Той воювати вміє!

07.05.1942 р.

Шумують вруна...

Шумують вруна під вітрами,
Холодна синява лягла...
Йдемо стежиною. За нами
Стихає пісня край села.
Надходить вечір. Рожевіє
Зелений обрій. Чути пах
Садів і лугу. Тільки мліє
Далека станція в полях.

Йдемо на поїзд, друзів стрінем.

Над залізницею димок,
Мов журавлі, у небі лине.
І цей вечірній холодок
Байдужий нам. Йдемо веселі,
Не сходять усмішки з лиця –
Бо суне травень у оселі
І розквітає у серцях!

с. Липки

Як ішов, прощався

Вітер – буйно,
                    гостро:
Ой, шумів же ліс!..
А зима – у гості,
В позолоті лист.
Осінь люту,
                    грізну
Не забути – ні!
На панів з обрізом
Він пішов в ту ніч.
Як ішов,
                    прощався:
«Повернуся ще!»
Ех, прокляте щастя...
Мла. Вітри дощем.
Як пішов,
                    то й досі –
Ждати і не ждять.
Ой, вихрила ж осінь
На шляхах удаль.

1929 р.

Я ждав тебе

Я ждав тебе. Тривоживсь недаремно.
Ти не прийшла. І стало уже темно
Надворі та на серці.
Любов і смерть на герці
Зійшлись, як злії тучі,
У блискавках, гримучі,

І б'ються за обиди.
Хто переможцем вийде?
Кому лягти, як жертві?

Ти не прийшла. Ти - у лещатах смерті.
Так я іду. Не дам тобі померти.
Тебе врятую щирими чуттями,
І смерть тоді не стане поміж нами.

Любов сильніша смерті!

08.05.1942 р.

Я люблю

З.Г.

Я до всього Вас ревную,
Спокій цим собі руйную,
Люба, дорога.

Я ревную і до сонця,
Що крізь схилене віконце
Пестить коси Вам.

Я ревную і до вітру,
Він розносить вість по світу,
Як цілує Вас.

Я ревную і за погляд,
Бо до інших він не строгий,
Погляд дорогий.

Я ревную геть до всього,
Що для Вас є дорогого, –
Так Вас полюбив.

Я хотів би цвітом бути,
Щоб весь біль мені відчути,
Як зірвете Ви!

04.03.1942 р.

с. Липки

Я не знаю, що зі мною...

Я не знаю, що зі мною:
Вічно хтів би бути з тобою
І подобатись тобі,
Свої очі голубі
У твої втопити карі,
І сидіти вдвох у парі,
І на бій з тобою йти
До звитяги, до мети!

Перед нами гори, море,
Навкруги одне лиш горе...
Тільки гори перейшли б,
Море теж переплили б.
І не стало б горя й муки.
Дай мені свої ти руки!
Ти зі мною сотні літ
Будеш, ніби маків цвіт.

Що б там люди не казали,
Що про нас би не питали,
Вір в однім мені, кохана,
Лиш не стало б в серці рани,
А про інше все байдуже,
Горем змучений я дуже.
Полюбив тебе навік,
Бо до тебе серцем звик.

11.03.1942 р.

с. Липки

* * *

Голубка воркує край темного лісу,
А поруч голубки сидить голубок.
В окрузі той спів рве спокою завісу,
У серце вражає її голосок.
Скажу, хай усім буде слово це чути:
Хотів би тим голубом щасним я бути!

09.02.1942 р.